

DALŠÍ MĚDĚNÁ SEKERA S KŘÍŽOVÝM OSTŘÍM Z VELKÝCH LOSIN (OKR. ŠUMPERK) – MOHLO JÍT O ENEOLITICKÝ DEPOT Z PODHŮŘÍ JESENÍKŮ?

JAKUB HALAMA

Nově nalezená měděná sekera s křížovým ostřím (typ Jászladány) z Velkých Losin pochází z druhotného kontextu. V článku je konfrontována možná spojitost tohoto nového nálezu s podobnými dvěma sekerami, objevenými ve stejné obci těsně po druhé světové válce. Na základě nově zjištěných skutečností je podávána i jiná možná alternativa vysvětlení jejich původu.

A newly discovered copper axe with cross-cutting blades (Jászladány type) from Velké Losiny comes from a secondary context. The article addresses the possible correlation between this new find and two similar axes which were found in the same village shortly after WWII. Based on new evidence a new theory on their origin is offered.

severní Morava – eneolit – měděné sekery s křížovým ostřím – druhotný kontext - otázka původu

Northern Moravia – Eneolithic – copper axe – secondary context – matter of origin

Nový nálezný měděné sekery (2012)

V roce 2012 nalezl p. Miroslav Spáčil na zahradě svého domu ve Velkých Losinách měděnou sekera s křížovým ostřím. Hrany jsou ostré až zaoblené, povrch hrubý, se stopami po odlévání. Artefakt je pokrytý patinou tmavozelené barvy, na některých místech však prosvítá původní hnědočervená barva povrchu; max. délka 29 cm, max. šířka 4,9 cm, průměr násadního otvoru 3,3 x 3,1 cm, váha 1048 g (obr. 1 a 2). Nález byl zapsán do sbírek Vlastivědného muzea v Šumperku (inv. č. AS 17605).

Sekera lze typologicky zařadit k sekerám s křížovým ostřím typu Jászladány, jenž byly vyráběny v oblasti Karpatské kotliny v období, které v chronologii moravského pravěku odpovídá počátku eneolitu (synchronní s obdobím jordanovské kultury). Z hlediska funkce je o nich uvažováno jako o hornických či tesařských nástrojích, zbraních, nebo také, vzhledem k jejich výjimečnosti, jako o statutárních symbolech (DOBEŠ 2013, 20-24, tab. 4).

Z celé Moravy (kromě Velkých Losin) je zatím registrováno ca 15 celých eneolitických měděných seker s křížovým ostřím či jejich fragmentů, mezi nimiž právě typ Jászladány početně dominuje (ŘÍHOVSKÝ 1992, 31-35, Taf. 3-4). Ze sousedních Čech pochází dle aktuálního soupisu pouze pět až sedm artefaktů a jejich fragmentů řazených k sekerám s křížovým ostřím, z nichž

ENEOLITICKÉ DEPOZITUM U VANOVIC

ROMAN MALACH – ANTONÍN ŠTROF

Depozitum z Vanovic skládající se z dvojice keramických nádob a stříbrné puklice typu Stollhof patří do přelomového období mezi raným a starším eneolitem, kdy je v závěru 4. tisíciletí př.n.l. pozdněengyelská jordanovská kultura střídána kulturou s nálevkovitými poháry. Uložení depotu na hraničním terénním prvku krajiny na jedné z tras jantarové stezky z něj činí téměř absolutní analogii obdobného nálezu stříbrné puklice z Kotouče u Štamberka.

Deposit of Vanovice consisting of a pair of ceramic pots and silver disc type Stollhof belong to the period between the early and older Eneolith. Deposit belong to the middle of the 4th millennium BC, to the end of Epilengyel/Jordanów culture and beginning of the Funnel Beaker Culture. Placing of deposit at the border terrain element of the landscape in one of the trails Amber Road makes it almost absolute analogues to similar deposit of silver disc from Kotouč Hill near the town of Štamberk.

Vanovice na Moravě, raný/starý eneolit, metalurgie, stříbro, puklice typu Stollhof

Vanovice in Moravia, Initiate/Early Eneolithic period, metallurgy, silver, Stollhof type disc

Úvod

Archeologickou obcí dosud často zavrhaná detektorová prospekce laické veřejnosti, která se postupně stává trvalou a při dodržování daných pravidel vítanou pomocí našeho oboru, se přímo ukázkově podílela na objevu zde představovaného eneolitického depozita. Dne 1. srpna 2012 nahlásili externí spolupracovníci Muzea Boskovicka Vlastislav Konečný a Jakub Rozsýval nález v katastru Vanovic (okr. Blansko). Objevitelé situaci odkryli po vodorovně uloženou puklici (obr. 1), následného dne provedli R. Malach a A. Štrof za přítomnosti obou zmíněných výzkum situace (MALACH 2013; 2014).

Západní okraj Boskovické brázdy, reprezentovaný zde sníženinou Malé Hané, je lemován masivem Borotínského čihadla s Velkými Opatovicemi, Borotínem a Vanovicemi při východním úpatí, které převyšuje o 120–150 m. Borotínské čihadlo je nepravidelný hřbet sestávající z řady kup s množstvím kót a ostrožen. Jeho JV výběžek Čertovec s kótou 546 m je mírnými sedly spojen s ostrožnami s kótami 533,7 m na J a 533 m na JZ. Geologicky tvoří základní hmotu obou kót pískovce v různém stadiu eroze, na kótě 533 vystupují i zbytky velmi silně erodovaných nadložních opukových lavic. V poměrně výrazně skloněném svahu přibližně 100 m JZ od kóty 533,7 m objevili J. Rozsýval a V. Konečný eneolitické depozitum. Pečlivá terénní prospekce výše uvedených odhalila

OBJEKT KULTURY NÁLEVKOVITÝCH POHÁRŮ S DOKLADY METALURGIE MĚDI Z OBCE DYJE, OKR. ZNOJMO

DAVID ROŽNOVSKÝ – MIROSLAV ŠMÍD

Výzkum polykulturní lokality s pomístním názvem „Sad u nádraží“ v obci Dyje, okr. Znojmo, přinesl cenné poznatky o osídlení místa zejména v průběhu starší doby bronzové (sídlíšní objekty a nadzemní stavba věteřovské skupiny). Mimo to byl prozkoumán jeden objekt kultury nálevkovitých pohárů, který poskytl vedle souboru staroeneolitické keramiky také zlomek lící nádoby s identifikovanými a analyzovanými stopami „čisté“ mědi. Jedná se o jeden z mála přímých dokladů metalurgie mědi z území České republiky. Technologické zpracování (oxidační výpal, skvrnitý povrch) a výrazně trojitě členěný profil tří nádob dovoluje kolekci synchronizovat s první subfází baalberské fáze staršího stupně kultury nálevkovitých pohárů (KNP).

Research at a multicultural site locally known as “Sad u nádraží” (“Orchard by the train station”) in the village of Dyje, Znojmo County, yielded valuable information about the settlement of the area, particularly during the Early Bronze Age (settlement structures and above-ground building attributed to the Věteřov Group). Furthermore, research was conducted on one structure attributed to the Funnelbeaker Culture which yielded, in addition to a collection of Early Eneolithic pottery items, a fragment of a foundry vessel with clearly identifiable and analysable traces of “pure” copper. It is one of the few direct pieces of evidence of copper metallurgy on the territory of the present-day Czech Republic. The processing technology (oxidising firing, spotty surface) combined with the prominent triple segmentation of the profile of three vessels allows for the synchronisation of the set with the first sub-stage of the Baalberg group of the early stage of the Funnelbeaker Culture (FBC).

*záchranný výzkum, eneolit, sídlíště, kultura nálevkovitých pohárů, metalurgie mědi, obec Dyje
rescue survey, Eneolithic, settlement, Funnelbeaker Culture, copper metallurgy, village of Dyje*

1. Úvod

V první polovině roku 2014 proběhl záchranný archeologický výzkum¹ na ploše budoucího parkoviště a technického zázemí autobazaru v obci Dyje, okr. Znojmo. Dotčená plocha o rozloze jednoho hektaru přímo navázala na parcelu prozkoumanou v roce 2005 pracovníky ÚAPP Brno, v. v. i. (ČIŽMÁŘ 2006, 140). Během výzkumu, provedeného pracovníky Jihomoravského muzea ve Znojmě, bylo odkryto přes sto objektů, z nichž většina spadá do závěru starší doby bronzové a náleží věteřovské skupině. Shodně byla datována struktura drobnějších objektů, interpretovaná jako pozůstatek srubového domu. Jedná se o druhou stejně datovanou stavbu obdobné konstrukce na Znojemsku. Vedle sídlíšních objektů ze starší doby bronzové byly odkryty

¹ V samém počátku pod vedením A. Nejedlé, podstatná část pak pod vedením D. Rožnovského, který tímto A. Nejedlé děkuje za přenechání jí vykopaných situací ke kompletnímu zpracování a publikování.

OBJEKT KULTURY NÁLEVKOVITÝCH POHÁRŮ S DOKLADY METALURGIE MĚDI Z PODOLÍ, OKR. BRNO-VENKOV

PETR KOS – MIROSLAV ŠMÍD

Katastrální území obce Podolí, okr. Brno-venkov, je součástí širší brněnské aglomerace. Zvlněný terén s úrodnými půdami poskytoval vedle příznivých podmínek pro pěstování zemědělských plodin a chov dobytka i několik dostupných zdrojů surovin vhodných k výrobě kamenných nástrojů. Šlo zejména o rohovec těžené na nedaleké Stránské skále a porfyritické mikrodiortity brněnského batolitu, hojně využívané právě v průběhu kultury nálevkovitých pohárů. Předpokládáme, že zvýšená koncentrace sídlišť ze sledovaného úseku pravěku na území dnešního Brna a jeho nejbližšího okolí souvisela právě se zdroji uvedených surovin. Objekt ze staršího stupně KNP z polohy „V Hlavách“ na katastru Podolí je v pořadí již šestnáctým sídlištěm vymezeného regionu. Poskytl vedle reprezentativního souboru keramiky a kamenných nástrojů z místních surovin také doklady o metalurgii mědi. Jde tak o jeden z mála přímých dokladů kovolitectví z průběhu staršího eneolitu nejen na Moravě, ale prakticky z celého území České republiky.

The cadastral district of the village of Podolí (Brno-venkov County) is a part of the metropolitan area of the City of Brno. Its hilly terrain with fertile soils guaranteed suitable conditions for farming (plant growing and animal husbandry). It was also a source of certain materials used for the manufacture of stone tools, especially hornfels from the nearby Stránská skála or porphyritic microdiortites from the Brno batholith used on a frequent basis during the Funnelbeaker Culture. It is assumed that the higher concentration of settlements associated with the aforementioned period of prehistory within the territory of present-day Brno and its vicinity was caused by the presence of said materials. A structure dating to the early stage of FBC discovered at the site locally known as "V Hlavách" within the cadastral of the village of Podolí is the sixteenth known settlement within the region in question. Aside from a substantial set of pottery items and stone tools made from local materials, it has yielded some evidence of copper metallurgy. It is one of a handful of direct signs of iron founding during the early Eneolithic, not just from Moravia but basically from the whole territory of the Czech Republic.

záchranný výzkum, eneolit, kultura nálevkovitých pohárů, sídliště, metalurgie mědi, Podolí, Brno-venkov

rescue survey, Eneolithic, settlement, Funnelbeaker Culture, copper metallurgy, village of Podolí, Brno-venkov County

1. Úvod

V roce 2011 proběhl v souvislosti se zasíťováním prostoru optickým kabelem („Kabelová trasa Mokrý-Horákov, Podolí – optický kabel délky 3070 m“, k. ú. Horákov, Mokrý a Podolí u Brna, okr. Brno-venkov) archeologický výzkum v polích mezi obcemi Podolí a Horákov. Na polykulturní lokalitě v poloze „V Hlavách“ byl rýhou pro pokládku jednoho z optických kabelů narušen a ná-

DVA HROBY ÚNĚTICKÉ KULTURY S KAMENNOU KONSTRUKCÍ Z KATASTRU OBCE DYJE (OKR. ZNOJMO)

DAVID ROŽNOVSKÝ

Článek vychází z výsledků záchranného archeologického výzkumu polykulturní lokality na katastru obce Dyje (okr. Znojmo). Autor podává zprávu o dvou zjištěných hrobech únětické kultury, na kterých lze pozorovat stopy druhotného zásahu. I přes tuto skutečnost se v hrobech podařilo zachytit několik celých nádob a v jednom případě i dvojici vlasových ozdob z dvojitého drátu zhotovených z měděné tyčinky potažené elektronovým plechem.

The article is based on the results of a rescue survey project carried out on a polycultural site within the cadastre of the village of Dyje (Znojmo County). The author offers a report on two Únětice Culture graves which show the signs of secondary intervention (grave robbery). In spite of this fact several entire vessels were recovered, as well as a set of two hair pins made from a double wire made from a copper sticks plated with electron sheet.

Dyje (okr. Znojmo) – starší doba bronzová – únětická kultura – pohřební ritus – pohřebiště

Dyje (Znojmo dist.) – Early Bronze Age – Únětice culture – burial rites – burial ground

Úvod

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán porušením archeologických situací během stavebních prací souvisejících se stavbou autobazaru. Nepřímo navázal na akci pracovníků ÚAPP Brno, v.v.i., která se na lokalitě uskutečnila v roce 2005 (ČIŽMÁŘ Z. 2006, 140). Během výzkumu bylo prozkoumáno přes sto objektů, z nichž většina spadá do období věteřovské skupiny. Do tohoto období lze datovat i objekty interpretované jako pozůstatek srubového domu, což představuje druhý objev stavby srubové konstrukce věteřovské skupiny ze Znojemska (ROŽNOVSKÝ 2015a, 178-179). Nečekaným nálezem byl odkryv kovolitecké pícky KNP (ROŽNOVSKÝ 2015a, 165; ROŽNOVSKÝ – ŠMÍD 2016) a dvou hrobů únětické kultury s kamennou konstrukcí.

Vedle nových poznatků o strukturách sídliště ze závěru starší doby bronzové nám záchranný výzkum celkově rozšířil povědomí o osídlení obce Dyje (dříve Milfron) ve starší době bronzové. Z katastru této obce registrujeme několik lokalit datovaných do období únětické kultury. Na rozsáhlé sídliště se narazilo při stavbě základní školy (dnes obecní úřad) v roce 1931. Z několika desítek únětických objektů byly bohužel prokopány pouze dva (K. TIHELKA 1951). Možná část tohoto sídliště byla objevena v roce 2013 během výkopových prací ve východní části obce v poloze „Za nádražím“ a „Za Skoumalem“. Pracovníci

ZÁCHRANNÉ VÝZKUMY V HABROVANECH A OTÁZKA POZDNĚ BRONZOVÉHO OSÍDLNÍ VYŠKOVSKÉ BRÁNY

DAVID PARMA – ZUZANA HOLUBOVÁ

Záchrannými archeologickými výzkumy v regionu Vyškovské brány se dlouhodobě nedaří odkrývat sídelní areály pozdní doby bronzové, ačkoliv přítomnost aktivit z tohoto období je zde doložitelná. Shrnutí a kritická analýza všech dostupných pramenů vedou ke zjištění, že na počátku stupně Ha B dochází k radikální proměně sídelní sítě, kdy se většina známých aktivit koncentruje ve výrazném shluku na malé ploše pod svahy Drahanské vrchoviny a nížina kolem toku Hané zůstává nevyužita. To je doprovázeno změnou kulturní orientace, neboť většina keramiky odpovídá výzdobou a tvary stylu středomoravské kultury lužických popelnicových polí.

The rescue archaeological surveys in the region known as Vyškovská brána (“Vyškov Gate”) have not been successful, in the long-term run, in terms of excavations of settlement areas associated with the Final Bronze Age, even though the existence of the activities during this time period has been proved. Summarisation and a critical analysis of all available sources of information show that a significant change in the settlement network occurred at the beginning of the Ha B stage. Most activities known from this time period were concentrated at a small area in the foothills of Drahanská vrchovina, while the lowlands around the Haná River were unused. Associated with this phenomenon was a change in cultural orientation, as most ceramic items can be associated, based on decoration and shapes, with the Central Moravian Lusatian Urnfield Culture.

pozdní doba bronzová – sídelní struktury – pohřebiště – hradiště – záchranné výzkumy – povrchové sběry

Final Bronze Age – settlement patterns – burial grounds – hillfort – rescue survey – surface survey

Úvod

Vyškovská brána na rozhraní mezi jižní a střední Moravou je přirozeným komunikačním koridorem a součástí starého sídelního území s intenzivním pravěkým osídlením (obr. 1A). Zároveň jde o oblast s poměrně intenzivní aktivitou archeologů, z níž je k dispozici nemalé množství dat, umožňující rekonstrukci intenzity a rozsahu osídlení v jednotlivých obdobích pravěku. Dosud nejrozsáhlejším archeologickým výzkumem se zde staly odkryvy v trase dálnice D1 Vyškov-Mořice, realizované pracovníky ÚAPP Brno v letech 2002-2003. Po jejich vyhodnocení bylo jednoznačně konstatováno, že se v její trase nevyškytují žádné komponenty pozdní doby bronzové, což následně platí i pro přílehlé mnohem rozsáhlejší úseky Brno-Vyškov (výzkum AÚ ČSAV a M Vyškov 1979-1990) a Mořice-Kroměříž (výzkumy AC Olomouc 2004-2007; podrobně

ARCHEOLOGICKÝ PRŮZKUM LOKALITY HAJŠUPA U RYCHTÁŘOVA, OKR. VYŠKOV

IVAN ČIŽMÁŘ – †MILOŠ ČIŽMÁŘ – MOJMÍR REŽNÝ

Cílem předkládaného příspěvku je publikace nových nálezů z polohy Hajšupa u Rychtářova (okr. Vyškov). Jedná se o dosud neznámou lokalitu, při jejímž průzkumu se podařilo získat početný a zajímavý pozdně laténský materiál, který může dokládat silné vazby na oppidum Staré Hradisko. Kromě běžných sídlištních aktivit je snad možné na lokalitě počítat také s výrobou pozdně laténských železných spon středoláténské konstrukce. Zveřejnění získaného materiálu je dalším krokem k řešení problematiky pozdně laténských výšinných poloh na Moravě.

The purpose of the article is to present new finds from the site known as Hajšupa near the village of Rychtářov (Vyškov County). It is a new site with a large set of very interesting finds attributed to the late stages of the La Tène Culture, which may prove strong ties to the oppidum in Staré Hradisko. In addition to well-known settlement activities, it is assumed that the production of late La Tène iron fibulae of middle La Tène construction took place at the site. The publication of the findings is another step in the study of late La Tène hilltop sites in Moravia.

pozdní doba laténská, výšinné sídliště, zahloubená chata, kovové předměty

Late La Tène Culture, hilltop settlement, sunken hut, metal artefacts

1. Úvod

Príspevek predstavuje vyhodnocení dosud nepublikovaného materiálu získaného při výzkumu lokality Hajšupa u Rychtářova. Jedná se o donedávna neznámé naleziště, které doplňuje výčet zatím publikovaných výšinných sídlišť z pozdní doby laténské na Moravě. Lokalita byla publikována zatím pouze velmi stručně (GEISLEROVÁ – PARMA eds. 2013, 326) a vzhledem k rozmanitému a početnému materiálu, který byl odtud získán, si zaslouží podrobnější zhodnocení.

2. Popis lokality a výzkumu

Lokalitu objevil amatérský archeolog Mojmír Režný v květnu roku 2006 při terénním průzkumu sledujícím zaniklé středověké vesnice v prostoru Drahanské vrchoviny, konkrétněji v oblasti vojenského újezdu Březina. Jedná se o zalesněnou ostrožnu vybíhající k severovýchodu v délce asi 200 metrů v poloze „Hajšupa“, která se nachází nad bezejmenným pravobřežním přítokem řeky Hané na východním okraji Drahanské vrchoviny v nadmořské výšce asi 380 metrů. Ze všech stran ostrožny spadají příkré svahy s převýšením nad vod-

NOVÉ NÁLEZY SKLENĚNÝCH NÁRAMKŮ Z DOBY ŘÍMSKÉ NA MORAVĚ

HANA ČIŽMÁŘOVÁ

Príspevek predstavuje prvé nálezy pozdne antických skleněných náramků z moravského prostredí. Tři exempláře byly objeveny v letech 2013–2015, přičemž první z nich byl získán v průběhu systematického výzkumu prováděného ÚAM FF MU v Brně na lokalitě Břeclav „Pohansko“ (okr. Břeclav, dep. ÚAM FF MU v Brně), další dva pocházejí z povrchového sběru na katastru obce Strážnice (okr. Hodonín, dep. soukromá sbírka). Poslední moravský nález byl objeven již dříve při povrchovém sběru na lokalitě Němčice nad Hanou (okr. Prostějov, dep. soukromá sbírka).

The article deals with the first discoveries of late Roman glass bracelets in Moravia. Three of them were discovered in 2013–2015, one of them thanks to systematic survey carried out by the Department of Archaeology of the Faculty of Arts, Masaryk University in Brno at the site locally known as Břeclav–Pohansko (Břeclav County). Two others comes from surface surveys within the cadastral district of the town of Strážnice (Hodonín County). Another Moravian find was discovered even earlier thanks to surface finds at the site known as Němčice nad Hanou (Prostějov County).

doba římská, kruhový šperk, skleněný náramek

Roman Period, round jewellery, glass bracelet

Úvod

Výskyt pozdne antických skleněných náramků na našem území je velice řídký a donedávna jsme doklady jejich přítomnosti na Moravě zcela postrádali, z Čech jsou pak známy pouhé dva exempláře. Díky nálezům z posledních let vzrostl počet moravských lokalit s doklady náramků na čtyři, přičemž tři z nich byly získány povrchovými sběry v Němčicích nad Hanou a ve Strážnici, další potom v průběhu systematického výzkumu prováděného ÚAM FF MU v Brně na lokalitě Břeclav „Pohansko“. Jelikož již bylo téma v minulosti zpracováno (KARWOWSKI 2010), neklade si příspěvek za cíl vyčerpávajícím způsobem referovat o všech lokalitách a nálezech tohoto specifického šperku ve středoevropském prostoru, nýbrž rozšířit poznatky o něm s ohledem na naši geografickou polohu.

V roce 2002 publikoval J. Rajtár hojné nálezy skleněných náramků z římského kastelu v Iži (RAJTÁR 2002) a následně k tématu obrátil pozornost M. Karwowski, který jej podrobně vyhodnotil v roce 2010 (KARWOWSKI 2010). Podnětem k výše uvedené studii bylo především několik zlomků pocházejících z germánského sídliště v Niederleis, které se nachází cca 3 km od Oberleiserbergu a představuje jednu z mála lokalit s výskytem skleněného šperku situovanou za limitem na území osídleném germánskými kmeny.

DRŽADLO ŘÍMSKÉHO (LÉKAŘSKÉHO?) NÁSTROJE Z PROSTORU KRÁTKODOBÉHO TÁBORA Z HULÍNA-PRAVČIC, OKR. KROMĚŘÍŽ

PAVEL FOJTÍK - JAN JÍLEK - MIROSLAV POPELKA

Článek pojednává o nálezech římsko-provinciální kolínkovité spony s polokruhovitou záhlavní destičkou a rukojeti římského nástroje (pravděpodobně lékařské jehly/nožičku) v podobě Herkulova kyje. Oba artefakty byly nalezeny v roce 2013 při rozhraní katastrálních území Pravčice a Hulín, okr. Kroměříž. Hodnocené předměty zajištěné v areálu římského tzv. krátkodobého tábora dovolují hypotetické spojení s přítomností římského vojska v průběhu markomanských válek.

The article deals with the discovery of Roman Province attire fibulae with a semicircular plate and a Roman instrument handle styled as a Hercules' club (probably medical needle/knife). Both artefacts were discovered in 2013 near the border between the cadastral districts of Pravčice and Hulín, Kroměříž County. The items discovered at the site of a former Roman short-term camp suggest the presence of Roman military during the Marcomannic Wars.

římský (lékařský/kosmetický?) nástroj, břitva, Herkulův kyj, doba římská, střední Morava, Hulín-Pravčice, krátkodobý tábor

Roman (medical/cosmetic?) instrument, razor, clava Herculis, Roman Era, Central Moravia, Pravčice-Hulín, short-term camp

Úvod

V průběhu roku 2014 předal příležitostný spolupracovník hulínského pracoviště Ústavu archeologické památkové péče Brno, v.v.i., dva kovové předměty vyzvednuté za pomoci detektoru kovů v předešlém roce na zoraném poli při rozhraní katastrálních území Pravčice a Hulín, okr. Kroměříž (obr. 1). Na základní mapě ČR 1:10 000, 25-31-08, místo nálezu udává bod o souřadnicích 110 mm od Z a 309 mm od J sekční čáry. Předložená stať se zabývá podrobnější prezentací a zhodnocením obou archeologicky významných artefaktů, které byly následně inventovány do sbírek Muzea Kroměřížska v Kroměříži (inv. č. A 22760 a A 22761).

Charakteristika lokality

K nálezům příslušející lokalita je v literatuře uváděna hned pod několika alternativními názvy, a to Hulín - Pravčice 1 (DAŇHEL – KALÁBEK – KLANICOVÁ – PANKOWSKÁ –PAULUS 2009; podobně ŠEBELA 2014, 45-46),

K VÝZNAMU KLÁŠŤOVA V DOBĚ VELKÉ MORAVY – MÍSTO KULTU NEBO ÚTOČIŠTĚ?

DRAHOMÍRA FROLÍKOVÁ-KALISZOVÁ

S rozšířením detektorů došlo ke ztrátám v nálezovém fondu na lokalitách v terénu, v některých případech však také k nečekaným objevům. Jedním z nich jsou objevy depotů kovových předmětů na výšinných polohách, vedle známější slovenské Bojně také na moravském Klášťově. Díky Jiřímu Kohoutkovi proběhly na tomto pravěkém hradisku tři sezóny výzkumu, jejichž výsledky byly v r. 2014 publikovány (GEISLER – KOHOUTEK 2014). Po deseti letech od počátku jeho výzkumu nastává čas na diskusi; jestliže se však chceme pokusit pochopit nejenom smysl ukládání depotů na hoře, ale i její význam v regionu, musíme věnovat pozornost nejen té nejatraktivnější složce nálezů, nýbrž všem nálezům a jejich souvislostem časovým i prostorovým.

The proliferation of metal detectors has brought with it the loss of finds at known sites. At the same time, it has also yielded unexpected discoveries, one of them being the discovery of hoards of metal items at hilltop sites, such as the more famous Bojná in Slovakia or Klášťov in Moravia. Thanks to Jiří Kohoutek three seasons of research have taken place at this prehistoric hillfort. The conclusions from the survey were published in 2014. Ten years after the beginning of Kohoutek's research, it is time for a discussion.

Klášťov – Velká Morava – depoty – keramika

Klášťov – Great Moravia – hoards of iron items – pottery

Tento článek věnuji památce Jiřího Kohoutka.

Úvod

V letech 2005 – 2007 mi J. Kohoutek při debatách nad nálezy navrhl, že bych v budoucnu v rámci publikace jeho výzkumu zpracovala keramiku. Zásáhl osud a on už svou poslední lokalitu zveřejnit nestihl, publikace výzkumu a katalogu železných depotů se na základě terénní dokumentace J. Kohoutka ujal M. Geisler (GEISLER – KOHOUTEK 2014). Díky laskavosti J. Langové z Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně, která mi poskytla keramický materiál ke studiu, mohu nejen splnit svůj slib, ale přičinit k němu i několik úvah navíc, které výsledný obraz keramiky v kontextu s ostatními nálezy podnítil.

1. Geografie, dosavadní výzkumy

Klášťov je nejvyšším vrcholem Vizovických vrchů (753 m n. m.), jemuž dominuje v nejvyšším bodě skalní výchoz nazvaný Čertův kámen, opředený lidovými pověstmi. Leží na katastru obce Vysoké Pole a severním okrajem se

PŘÍSPĚVĚK K VÝROBĚ KAMNÁŘSKÉ KERAMIKY V LOŠTICÍCH

LUKÁŠ HLUBEK

Článek představuje nález kamnářského kadlubu z areálu města Loštic. Ten se podařilo objevit při revizi sbírek ve Vlastivědném muzeu v Olomouci. Bohužel k tomuto artefaktu neznáme přesnější nálezové okolnosti. Forma sloužila k výrobě kachlů s motivem rozety a lze ji zařadit do průběhu první poloviny 16. století. V této době náležely Loštice k významným hrnčířským centrům, kde byly vedle věhlasných pohárů vyráběny také kachle.

In the paper I present a finding of a mould for a stove tile from the area of Loštice town. The item was found during revision of archeological collections of the Regional Museum in Olomouc. Unfortunately, we do not know any detailed finding circumstances about this artefact. The casting mould, with a motif of a rose, was used for tile production probably during the first half of the 16th century. At that time Loštice was one of several important pottery centres where among famous goblets also stove tiles were produced.

Loštice, středověk až novověk, kadlub, výroba kachlů

Loštice, Middle Age up to Modern times, mould, tile production

1. Úvod

Město Loštice (obr. 1) je v archeologické literatuře známé především jako středověké hrnčířské centrum. Specializovanou hrnčířskou výrobu v blízkém okolí Loštic máme doloženou v písemných pramenech již ve 12. století. V soupisu majetků moravského biskupství z let 1134–1141 nacházíme zmínku o vsi Žádlovice (dnes místní část Loštic): „*Sadlouici tota in qua sunt figuli*“ (např. ŠEFČÍK 1984, 273; VARADZIN 2010, 38–39). Tuto zmínku můžeme přeložit jako: „*celé Žadlovice, kde jsou hrnčíři*“ (srov. LANG 1974, 20–21). Přímo z areálu města Loštic evidujeme pozdněhradištní keramiku s výraznou příměsí tuhy (GOŠ 2007, 7–9, obr. 3; GOŠ 2012, 11) a také depot 274 denárů olomouckého knížete Svatopluka z počátku 12. století, který byl uložen v nádobě (např. BURIAN 1984, 1–9; KREJČÍK – ŠTEFAN 1998, 29–32).

Zcela nepochybně můžeme za nejvýznamnější etapu hrnčířského řemesla v Lošticích označit průběh 15. a první polovinu 16. století, kdy zde byly vyráběny proslulé poháry s povrchem pokrytým puchýřky (GOŠ 2012, 12). V písemných pramenech se se zdejšími hrnčíři setkáváme až roku 1481 a 1484. Tehdy jim bylo vyměřeno mýtné plynoucí do panské poklady, a to 5 grošů na Úsově, 2 denáry v Mladci a 1 halěř z vozu hrců vezených do těchto míst

NÁLEZOVÝ SOUBOR ZE STŘEDOVĚKÉ STUDNY BENEDIKTINSKÉHO PROBOŠTSTVÍ V BRNĚ-KOMÁROVĚ

ŠIMON KOCHAN – HEDVIKA SEDLÁČKOVÁ – PETR VACHŮT

V roce 1973 byl při archeologickém výzkumu benediktinského probošství „Na luhu“ v Brně-Komárově prozkoumán obsah kamenné studny, využívané po ztrátě její původní funkce jako odpadní jámy. Ze studny byl získán reprezentativní soubor předmětů datovaný do 2. poloviny 14. až 1. poloviny 15. století. Vedle běžné keramické produkce byly objeveny fragmenty poměrně luxusních skleněných nádob a díky zavodnělému prostředí se zde dochovala řada dřevěných artefaktů. Unikátním nálezem je zejména sada šachových figurek a dva dřevěné mečíky. V předkládaném příspěvku je celý soubor poprvé komplexně publikován a k dispozici je tak srovnávací materiál charakterizující náplň hmotné kultury příslušného vrcholně středověkého horizontu v Brně.

During an archaeological survey project at the Benedictine provostry “Na luhu” in Brno-Komárov in 1973 the contents of a stone well were studied. The well was used as a waste trap once its primary function had been abandoned. A representative collection of items was retrieved dating between the second half of the 14th century and the first half of the 15th century. Aside from ordinary pottery items, fragments of relatively luxurious glass vessels were found. The conditions in the well also allowed for the preservation of numerous wooden artefacts. Particularly unique is a set of chess pieces and two wooden toy swords. The article introduces the collection in its entirety for the very first time, offering for comparison material characterising the material culture of the High Middle Ages in Brno.

vrcholný středověk – Brno – Benediktini – probošství – studna – keramika – dřevěné předměty – skleněné nádoby – šachové figurky

High Middle Ages – Brno – Benedictines – provostry – well – pottery – wooden artefacts – glass artefacts – chess pieces

Benediktinské probošství „Na luhu“ v Brně-Komárově je v literatuře uváděno jako jedna z důležitých lokalit počátku středověkého vývoje brněnské sídlení aglomerace. Jeho poznání je ovšem historická a zejména archeologická věda stále velmi dlužna. Přestože zde proběhla řada archeologických výzkumů, samotné budovy probošství nebyly nikdy bezpečně identifikovány. Dosud tak neznáme rozsah stavebního komplexu této filiálky benediktinského kláštera v Třebíči. I když archeologie nepřinesla úplné poznatky o stavební podobě probošství, podařilo se zde objevit řadu zajímavých situací. Asi nejatraktivnějším nálezovým celkem byl obsah studny vyzdvižený v roce 1973, který svojí kombinací keramických, skleněných a dřevěných výrobků představoval v 70. letech 20. století unikátní srovnávací materiál pro typologický vývoj hmotné kultury vrcholného středověku. Ačkoliv zejména dřevěné výrobky z této studny mohla